

Kortfattet Veiledning til at opelste Træer paa Jyllands Heder.

Under Uarbejdelsen af denne lille Veiledning have sammentrængt sig saa mange Tbeer, at jeg, i hvor stor en Hader jeg er af Bidtløstighed, frygter for her at have syndet i dette Capitel, og dog havde jeg meget mere at sige. — Naar jeg tænker mig, at Jyllands Heder engang i Tiden kunde takke Landhuusholdningssekskabet for Grupper af smaae eller store Skovpartier, da falder mig ind, hvad vor Niemann har sagt ved at betragte hvormeget Skovdyrkning vilde bidrage til at forbedre Landets Clima, Frugtbarhed, Folkeformelse, Beboernes Sundhedstilstand m. m. Han hæver Blikket fra indskrænkede Beregninger og eensidige smaalige Taxationer af Træe, og anviser Skovmandens og Skovlærers Biden og Virken et større og høiere Spillerum. "Thi" — siger denne det danske Skovvæsens Nestor — "at sørge for Landets Beboelse, at gjøre det frugtbarere og forskjønne det, og derved selv at indvirke paa Folkets Velstand og Livsnydelse, Ge-

”myt og Stemning — det er vel et høit Maal!
 ”Dg er ikke Skovopelskning næsten det eneste Mid-
 ”del, som Naturen gav Mennesket i Hænde til at
 ”naae dette Maal saavidt Klima og andre locale
 ”Forhold tillade? Dg hvilken anden Betragtning
 ”kan kraftigere begeistre Forstmanden for sit Kald,
 ”end denne, at han skabende, som ingen Anden,
 ”kan ombanne og velgjørende forskjønne sit Hjem
 ”og dets Omegn?” —

Saaledes stemt, og med Ønsket om at Læ-
 serne af disse faa Blade maatte være lige stemte,
 skrider jeg til at udvikle en Fremgangsmaade ved
 Plante-skolers Anlæg paa Sjyllands Heder, hvil-
 ken baade svarer til Hensigten, kræver mindre
 Arbeide og medfører færre Bekostninger, end de,
 der almindeligviis gjøres Brug af.

Jeg vil begynde med:

I.

Indbegningen af det til Plante-skole bestemte
 Stykke Jord. Hvis denne ikkun kan iværksættes
 med Jorddige, maa samme nødvendig være 13
 Qvarter høit. I de første Aar synker det 1 a 2
 Qvarter og maa skee mere, og er Hegnet ikke 10
 a 12 Qvarter høit, springe Faar uden Bansk-
 lighed derover. For ringere Priis end 24 p . pr.
 Favn faaes ikke et saadant Dige opført. Hvor
 der, som i Hebeegnene er Tilfældet, ikke er Man-

gel paa Jordareal, vil jeg foreslaae at indtage i det Mindste 1 Td. Land. 140 Alen paa 2 Sider og 100 Alen paa de modsatte udgjøre 480 Alen eller 160 Favne a 24 f. pr. Favn, er 40 Rbd. for Pladsens Indhegning.

II.

Angaaende Jordbunden.

Vanskeligt vilde det falde, at formaae en Bonde til at udlægge et Stykke Jord af hans Agermark nær ved Gaarden til det her omhand- lede Niemed. Kun faa ere de Dpoffrelser, man kan vente af den simple Klasse; det ligger i Tingsenes Natur — i Tidksomstændighederne. Bonden vil see, inden han troer. Har han altsaa ikke seet et saadant Anlæg og de gode Følger deraf, vente man ikke, at han til et saadant indrømmer Jord af sin gode Agermark eller sætter sig i synderlig Bekostning. Jeg antager desaaarsag, at han bestemmer sig til at indtage en Td. Land af sin Hebe, men dog noget af den bedste, og hverken paa en høi Banke eller paa et alt for stidt og fugtigt Sted. Jordbunden er her almindeligviis 3, 6 a 8 Tommer Sandmuld, d. e. en Jordbund, hvoraf Hovedbestanddelen er Sand og den mindre Deel Muld af den ringere Sort. Under dette Jordsmøn er rød eller og guul Sand i mere eller mindre fast Tilstand. Dette Sandlag forandrer vel Farve og bliver snart sort, rødt eller guult i større og mindre Grad, men findes der

Kun ikke fast, stærk Gruus eller Ahl i en Dybde af omtrent 1 Alen fra Overfladen, kan en saadan Jordbund meget godt frembringe Træer, hvorpaa mange Steder sees herlige Prøver. —

III.

Jeg vil nu nævne de Træer, som bør anbringes i denne lille Planteskole. Uden at indblænde mig paa en nøiagtig Beskrivelse om hvilken Bund, der i Særdeleshed er bedst skikket til ethvert Slags Træer og uden at gjentage, hvad saa ofte er sagt: at jo bedre Jorden er, desbedre groe Træerne (hvilket dog, især anvendt paa Naaletræer, ikke altid finder Sted) vil jeg blot omtale de Træer, hvis Tilværelse og Væxt i en Jord af nysnævnte Beskaffenhed, ere mig selv bekjendte. — Hvorledes de bør plantes eller saaes, skal jeg derfor ikke undlade at beskrive. Blandt Pilene ere her fortrinligt at anbefale: Sillie eller Biblepiil, Laurbærbladet Piil, Skjør Piil, Baand Piil og Hvid Piil. Af Popler ere Espen, Sølv-, Græsk- og Balsompoplen at foretrække for den canadiske; thi har denne naaet en vis Høide, seer man ikke sjelden at den gaaer ud. Det er Tilfældet ved Hjørring, Thisted, paa Alheden og flere Steder. Snart forfølges den af et Insect, som borer sig ind mellem Barken og Bedet, æder sig ofte ind til Marven og berøver Træet dets Safter, og snart ere Bindene den for stærke.

Der føres vel og paa sine Steder Klage over,

at Balsompoplen, Kommen til en vis Størrelse, gaar ud; men dog ikke saa ofte, som med hiin er Tilfældet. Jeg regner derfor kun den canadiske Poppel med, som et Træ, der ved sin hurtige Væxt er skicket til at give Læ for andre; men at den nogensinde paa de jyske Heder skulle blive til et Gavntræ af nogen betydelig Størrelse, troer jeg ikke man tør gjøre sig Haab om. Af Popler anseer jeg Sølpoplen som den fortrinligste og bedste. Dernæst kommer Birk, Røn, Alm, Ahorn, Eg, hvid El, Ask og Hylb samt cytiscus laburnum og Sireen, og hvor Bunden er siid eller fugtig rød El.

Endvidere lægger jeg fortrinlig Vægt paa Lærke og Gran. Af disse tvende Slags har jeg seet Planter opelskede af Frøe paa en Jordbund, som den under II. beskrevne, og aldeles blottede for alle Vinde, der i en Alder af 2 Aar ere 6 a 8 Tommer høie, og Birke af samme Alder paa 16 a 24 Tommer i Høiden — en Væxt, der sandelig for Træer, opdragne paa saadan en Jordbund og ganske i det Frie, maa vække Forundring. Endvidere kjender jeg Lærker, Birke og Graner, som, udsaaede af Frøe under lignende Omstændigheder, holde 9 a 12 Aen i en Alder af omtrent 20 Aar. —

Fyrren er vel og her anvendelig; dog kun i samme Hensigt, som den canadiske Poppel, til i de første Aar at give Beskyttelse for andre.

IV.

Jeg gaaer nu til den Culturmethode, som jeg anseer for den hensigtsmæssigste og mindst besværlige.

At grave 4 Aen dybe og vide Huller i passende Afstand, og i dem udsaae Skovfrøet, er unægteligt en ypperlig Maade. Men Bonden, der gjerne har Modbydelighed for alt Nyt, hvis øieblikkelige Gavn ei ligger ham aabenbart for Die, vilde sikkert med Uvillie paatage sig et slikt ham aldeles ukjendt og uvant Arbeide. Jo mere det saavel med Hensyn paa den her omhandlede Sag, som i andre, er muligt at lempe sig efter hans Aand og Sædvane, desmindre Afstøje føler han for det Nye, og desto sikkrere kan man gjøre Regning paa, at han mener at komme Maalet nærmere, end ved kunstige, ham ubekjendte, Foretagender.

Som en Maade, Bonden hellere indlader sig paa, snarere fatter, der forvolber ham mindre, for ham fremmed Arbeide, og udfordrer færre Beskostninger, foreslaaer jeg følgende:

Førend den til Planteskole bestemte Lønne Land indhegnes — det være nu Ugermark eller Hedejord — pløies den dybt. — Jorden kan da hurtigere vorde beqvem til Dyrkning og skjønnes og forraadne, førend eller imedens Diget opføres. Er dette først sat, bliver der altid et og andet Sted, hvor Ploven ei kan anvendes og hvor Spa-

den i dens Sted maa bruges, hvilket strax forarsager mere Arbeide.

Herved opnaaes tillige den Fordeel, at den til Træpelskning bestemte Plads ikke berøves noget af dens bedste og øverste Jordlag; men da dette til Digets Dpførelse maa tages paa den uøvede Side, erholdes langs med Diget en Strimmel blottet for Lyng, der, under de saa ødelæggende Hedebrande, er istand til at hindre Jldens Indtrængen i Planteskolen.

Med Jorddigets Dpførelse er det ligegyldigt, om der begyndes Foraar eller Efteraar. Dog bør bemærkes, at efterat Diget har naaet omtrent en Alens Høide, bidrager det meget til at styrke Fundamentet, naar man opsætter Fuldbendelsen af Diget et halvt eller et heelt Aar. — Efter Pløiningen er det nødvendigt, at harve Jorden dygtigt, samle Steen af, og hvis der findes meget Lyng, er det saare gavnligt for den fremtidige Vegetation hos Træer og Planter, at rive den sammen i smaae Dyrger, brænde disse i Aske, og, helst i fugtigt Veir, at sprede denne. Under Forudsætning, at Talen er om opbrækket Hedejord, bør den endnu have en god Pløining og Harvning og derefter besaaes det hele Stykke med Boghvede i Mai eller Juni Maaned. Ingen Bært overtræffer vel denne i at skjærne, og uden Gjødning at bibringe Jorden Frugtbarhed.

Naar Boghveden er i Blomster bør den, uden utidig Barmhertighed, nedpløies. Om denne ypperlige Maade, til at frugtbargjøre mager Jord, gives der vel kun een Mening. Efter den sidste Pløining bør endnu overharves om Efteraaret, og da er et saaledes behandlet Jordsmon vel flittet til at modtage Træesfrøe.

Det første Foretagende til Træopelskning, der bør begyndes med, er at lægge Agern langs med den indvendige Side af Digets Fod. Dette bør gøres rundt om hele Indelukket. Den simpleste Maade er med en Hakke at gjøre Huller 2 a 3 Qvarter fra hverandre.

Man hakker en Tørv op, ryster Jorden fra, og lægger Græsrodde 10. til Siden. Jorden i Hullet hakkes fiint og deri lægges 2 Agern, som bedækkes med en Tomme af den løse Jord. Til dette Foretagende udfordres, naar jeg anslaaer hele Hegnet til 480 Alen, sølgelig 700 a 800 Huller; og til at hakke dem og nedlægge Agern behøver en raske Karl ikkun 2 Dage. Har man ingen Grund til at befrygte Udelæggelse af Muus i Planteskolen, gjør man rettest i at lægge Agern om Efteraaret, og man kan da dække dem med $1\frac{1}{2}$ a 2 Tommer Jord, for at hindre dem for Frostens Udgang. Er man nødsaget til at opsætte Nedlægningen til Foraaret, hvilket man aldrig uden Nødvendighed bør, da overgjemmes Agern paa et tørt Loft, hvor de flittigt røres. — Det

Arbeide, som bør paafølge hiint, er, ligeledes rundt om hele Jndelukket i 2 Qvarteers Afstand fra den indvendige Side af Digeets Fod at kulgrave et Stykke Jord paa i det mindste 2 Alens Brede i en Dybde af 2 a 3 Qvarteer. Den øverste Jord lægges nederst paa Bunden og den flattere opgravne kastes ovenpaa.

En Rende af omtalte Bide og Dybde kan om det hele Jndelukke graves af et Menneske i 5 Dage. Heri sættes nu 2 Rader 2 a 3 Qvarteer lange Stiklinger, eller og, om kan faaes, Sættepiil af de i det Foregaaende beskrevne Pilesorter, og hver Stikling plantes 2 a 3 Qvarteer fra hinanden. Enten man planter Stiklingerne om Foraaret eller om Efteraaret er vel ligegyldigt; dog holder jeg den sidste Aarstid for den beqvemteste, hvorved Bænding og bliver mindre nødvendig. Naar saaledes alle fire Sider ere beplantede med Piil, kan begyndes med Besaaeninger.

Er Figuren 140 Alen lang og 100 Alen bred, antager jeg, at den korteste Side paa 100 Alen vender mod Westen. Her begyndes altsaa Besaaeningen. Har Jorden, efterat Boghveden blev nedpløiet, ikkun ligget $\frac{1}{2}$ Aar, behøver man blot at underharve den. Nu besaaer man, som med andet Korn, med fri Haand en Strækning paa omtrent 10 Alens Brede med Birkefrø østen for de ved det vesterste Dige plantede Piil. Til disse 1000 Alens Besaaening udfordres circa 2 Pd. Bir-

fejrøe, hvilket nedharves meget lidet, da denne Frøsort kun behøver liden Jordbedækning. Østen for dette Stykke saaes i en Brede af omtrent 5 Alen Lærkefrøe. Hertil er 1 Pd. tilstrækkeligt, men da dette Slags Frøe maa dækkes mere, end Birkefrøet, gives det en Harvetand mere.

Er man saaledes kommen 15 Alen fra den vestre Pilerække, er det saare gavnligt atter at fulgrave en flere Alen bred Linie, ligeløbende med hiin, og deri plante Stiklinger af Balsom- og canadisk Poppel, samt Sølvpoppel, græs Poppel og Bæveresp. ic.; dog bemærkes, at da de tre sidstnævnte ere vanskelige at forplante ved Stiklinger, bør man forskaffe sig Rodskud af dem.

Gravningen af denne 100 Alen lange Rende koster for en rask Karl 1 a 2 Dages Arbeide.

Den Myrte, slige Rødeplantninger stifte, ved at afbøde Vestenvindens heftige Indvirkning paa de andre Træers Vært, kan man ikke lettelig forestille sig, uden ved selv at overbevise sig derom.

Man arbeide nu videre frem mod Østen og besaaer paa denne Side af Poppelrækken en Strækning paa 15 Alens Brede med Lærke; ved Siden af den saaes i 10 Alens Brede hvid Ellefrøe. Til denne Strækning's Besaaening vil medgaae 2 Pd. Lærke- og circa $1\frac{1}{2}$ Pd. Ellefrøe. Her vil atter en fulgravet Strimmel, der koster 1 a 2 Dages Arbeide, beplantet med Røn, Uhorn og Aft, eller i Mangel af disse med Piil og Poppelstiklinger,

gjøre god Nytte. Fra det vestre Dige er nu avanceret omtrent 46 Alen, der er altsaa endnu omtrent 9400 □ Alen tilbage af den indtagne Tønde Land.

Ønsker Eieren kun at afbenytte den halve Deel af denne til Træplantning, bliver hertil endvidere ikkun 2400 □ Alen. Deraf vilde jeg tilraade at besaae en Strækning af 10 Alens Brede med Rødgran; dernæst i en Brede af 4 Alen Fyr, og omsider et Stykke paa 10 Alens Brede med Rødgran, Bærke, Birk eller andre Frøsorter.

Saaledes er da Halvdelen af Indelukket cultiveteret.

Overhovedet bemærkes: at de Træer, der her ere foreslaaede til Besaaening og Beplantning, ere ikke udskrevne af Bøger, men Erfaring — den bedste Læremester i dette Tilfælde — har givet mig fuldelig Overbeviisning om, at de til dette Tid med ere fortrinligt skikkede. Jeg maa her gjøre opmærksom paa, at man ei maa lade sig affrække, om Birkefrøet ikke kommer op i det første Aar, da det ikke sjelden kan ligge flere Aar i Jorden, inden det løber op. Er dette saavel som det øvrige udsaaede Frøe godt, vil det om 2 eller 3 Aar blive nødvendigt at tage Planter op af de besaaede Pletter. Vil Eieren ikke selv bruge dem til Udplantning, kan han høste god Fordeel ved at sælge dem.

For at den, der har i Sinde at gjøre et saadant Anlæg, som det beskrevne, kan oversee hvormegen Tid og Arbeide, de her foreslaaede Culturer ville koste ham, er det anført paa sit Sted. Til at grave Kenderne er ansat 9 til 10 Dage, og alt det øvrige Arbeide, nemlig Pløi- ning, Harvning, Besaaening og Plantning kan uden Anstrængelse gøres i 4 a 5 Dage. Vel er Landmanden baade Foraar og Efteraar beskjæftiget med sin Avl, men den, der krymper sig ved at opoffre en 14 Dages Arbeide til et saa gavnligt Foretagendes Fremme, er, efter min Mening, ogsaa uværdig til i Tiden at høste den Nytte deraf, som et saadant Anlæg sikkert vil afgive.

Ligesom jeg i det Foregaaende har brugt Erfaring som Ledetraad, saaledes maa jeg tilstaae, at jeg kun ved Læsning og ved hvad jeg har hørt, kjender Buskogens, Uble- og Værekjerners fortrinlige Anbringelse paa Diget til levende Hegn. Derimod har jeg, men dog paa bedre Jordbund og under mere Læ, end den omskrevne Ld. Land er forudsat at besidde, seet levende Hegn af Rødgraner, plantede oppe paa Diget, som afgave et ganske uigjennemtrængeligt Værn. Jeg vil formode, at Ege-, Lærke- og Birketræet ville kunne tjene til samme Maals Opnaaelse; men dog troer jeg, at de stive korte Naale, hvormed Granerne ere forsynede, give disse Fortrinet for hine.

Til Beplantningens Gavn troer jeg efter-
skrevne Regler bør, saavidt muligt, iagttages:

1.

Al Plantning bør paa de skarpe, skovløse
Egne foretages i Efteraaret og især gjelder dette
Naaletræerne. Deels tale de Prøver, jeg i det
Mindre og Større har anstillet, for denne Paa-
stand, deels følgende Grunde: plantes i October
og November, efter at Saftgangen er standset,
tabe Træerne, i Særdeleshed Naaletræerne, ikke
næste Aars Maiskud, som ofte er Tilfældet ved
Foraarsplantning. Er Planten sat i Efteraaret,
hvor den skal blive, da bringes ved Sneen om
Vinteren, saavelsom ved tidlig Foraarsregn For-
den bedre og tættere omkring Rødderne; Jord-
partiklerne sætte sig derved fastere om det nederste
af Stammen, og Foraarsvindene og Solen næg-
tes saaledes lettere Udgang. Endelig bidrager
den Omstændighed, at Jorden om Foraaret ei be-
høver at opgraves og udsættes for den paa denne
Aarstid indtræffende Lørke, til at holde mere
Fugtighed ved det plantede Træ, og gjør ikke
sjelden den kostbare Banding unødvendig.

2.

Er det muligt, bør ethvert Træ, naar det
plantes, vandes dygtigt.

3.

Plantehullerne bør man ikke gjøre for smaae,
da Røddernes Udvikling (især i en bindende og

fast Jordbund) derved hindres, og Træet enten bliver sygt eller døer.

4.

Man sørge med Omhyggelighed for, at den gode Jord, fint hakket, lægges ved og omkring Rødderne, og den ringere Sort oventil og omkring Stammen.

5.

Finder Beplantningen Sted paa en Plads, hvortil det er besværligt at bringe Vand, er det, for at holde Fugtighed ved Træets Rødder og afværge Solens og Vindenes udtørrende Indflydelse, meget nyttigt, at man efter Plantningen lægger et tykt Lag Mos over hele Plantehullet rundt om Træet.

6.

Findes Steen i Nærheden, er det godt at lægge nogle af dem paa Mossen, hvorved denne hindres i at flyve bort i stærke Storme, og selve Stenene bidrage, ved deres eiendommelige Fugtighed og Kulde, til at afholde den skadelige Virkning af Foraars- og Sommer-Solens brændende Straaler paa den i Plantehullet nylig bearbejdede Jord.

7.

I Almindelighed sørge man for, at de Træer, man planter, ikke overgaae 1 a 2 Alen i Høiden. Det er et ynkeligt Syn, at see et 3-4 a 5 Alen langt, tyndt Træ slingre hid og did for Vindene. Stammen roffes løs og en Abning rundt

om Træet fremkommer, netop der, hvor Jorden burde slutte tæt til. Rødderne forrykkes ogsaa ud af deres Stilling. Kort — det hører til Mirakler at faae et saadant Træe til at groe i det Frie. —

8.

Ere de Træer, man faaer til Udplantning, høiere, end 2 Alen; ere Grene eller Stamme beskadigede ved Transporten eller paa anden Maade, eller man finder, at de — som besværre ofte ere Følger af lang Transport og slet Indpakning — ere fortørrede; da betænke man sig ikke paa, ved et rask Snit, der bør vende mod Nord, at affjære f. Ex. Birk, Ahorn, Røn, Poppel ic. indtil 3 a 5 Tommer over Jorden. Frodige og bjærve Side- og Rodskud ville i faa Aar indhente det affkaarne Træes Høide. Den raske Vært i Fremtiden vil vidne om dette Foretagendes Nytte. Man prøve for at overbevise sig!

Hvad Beskjæringen af Træets Rødder angaaer, da bør den foretages med yderste Vaersomhed. Kun hvor de betydeligste af disse ere beskadigede, affjæres de, og Trævlerødderne affstudies libet for Enderne. —

Espen, der er saare vanskelig at omplante, har, forholdsmæssig til Top og Stamme, usædvanlig store og lange Rødder, hvilke det især er fornødent at affjære. Naaletræerne taale ikke ret vel at beskjæres.

9.

Den Aldec, hvori man med mindst Frygt for en mislig Plantning bør tage Planterne op og plante dem ud, er efter min Mening 2det og 3die Aar. Det er mig endog bekjendt, at smaae Planter, der vare fremkomne af Frøe, udsaaet i Foraa-ret, ere ikke uden Held udplantede samme Efteraar, hvilket jeg dog imidlertid vil tilraade først at prøve som Forsøg, forinden noget saadant Forretagende udøves i det Større. I alle Tilfælde bidrager det, naar man graver Planten op, saare meget til Plantningens heldige Udfald, naar man lader saa megen Jord om Rødderne, som muligt, følge med. Flytter man store Træer, er det nødvendigt med et lidet Skaar at betegne, hvilken Side der vendte f. Ex. mod Nord, for at Træet, naar det plantes, kan faae samme Stilling.

10.

Om den Afstand, de udplantede Træer bør have fra hverandre, gives der mange og forskjellige Meninger. Den meest brugelige Regel byder, at Planterne bør staae 3 Fod fra hverandre. Nogle skrive og fortælle at Afstanden bør være større; imedens Udskillige gaae fra 3 til 4, 5, 6, ja endog fra 10 til 15 Fod, paa staae Andre, at der ikkun bør være 2, ja Nogle endog kun een Fods Afstand imellem Planterne. Det er vel og vanskeligt at sige, hvad der er rigtigst, og der lader sig vel neppe med fuldkommen Visshed udfinde nogen bestemt

og almeengjeldende Forskrift heri. — Meget kommer an paa Planternes Størrelse, Bessaffenhed, Alder, paa den Jordbund, hvori de skulle vore, paa den mindre eller større Grad af Beskyttelse, Læ og Skygge, de her kunde vente; paa den Brug, man er tilfands i Tiden at gjøre af dem o. s. v. Da det er af yderste Vigtighed, at Jorden imellem de plantede Træer ikke bevoxer for stærkt med Ukrud, Lyng ic., men at Træerne i rette Tid kunne holde Jorden beskyttet og frisk, og da det ligeledes er vigtigt, at Træernes Toppe, naar de have naaet en vis Høide, kunne berøre hverandre, og at de nederste Grene falde af; tør jeg paa den Bund, jeg forhen har beskrevet, ikke raade at sætte Planterne — i Særdeleshed, naar disse ikkun ere 2^e eller 3-aarige — længere end 1 til 2, hvist 3 Fod fra hverandre.

II.

Tevnligen bør eftersees, om Træerne ikke ved Blæsten ere rokkede løse; i saa Fald lægges frisk Muld om dem, og Jorden stampees brav fast omkring Stammen. Det samme iagttage man, hvist Planterne skulde være hævede af Frost.

12.

Alle smaae Udspring og Sideskud, som sidde paa Stammen, tages af med Kniven, indtil det Sted, hvor man vil at Kronen skal begynde.

13.

Alt Græs og Ukrud ved de nedsatte Planter bør ogsaa borttages.

14.

Istedet for de udgaaede Planter maae strax sættes friske, paa det at ingen Nabning skal finde Sted.

15.

Har Træerne, som skulle plantes, længe været optagne og ligget en Tid over Jorden, da skaber det ikke at lægge dem med Top og Rod i Vand i en eller to Dage førend de sættes i Jorden.

Disse Regler haaber jeg at være tilstrækkelige angaaende Plantning.

I Henseende til Frøets Udsaaening er det unægteligt langt bedre, at man, istedetfor at saae med frie Haand, lægger Frøet i Rader eller Riller, frembragte ved at ridse efter en Snor med en Pind eller et Riveskaf. Saaer man Frøet som Gulerodsfrøe i disse Rader, som omtrent bør have en Afstand af 6 til 8 Tommer fra hverandre, ha-
ves derved følgende Fordele:

- a) Man sparer meget Frøe.
- b) Det falder langt lettere at holde Ukrudet borte, da man med en smal Hakke beqvemt kan udrødde det mellem Raderne.
- c) Man beskadiger ikke saa mange Planter naar de have naaet den Størrelse, at de skulle tages op.

- d) Findes, som ved Frostene ofte er Tilfældet, mange Planter hævede i Veiret, er det saare let at lægge lidt frisk Jord op paa begge Sider af de i Rønderne opkomne smaae Planter, hvilken Gjærning ligeledes er meget gavnlig at foretage om Sommeren under langvarig Tørke. Denne Maade er i mange Tilfælde efter min Mening at foretrække for Frøets Bedækning med Lyng, Mos &c., som ofte, urigtigt anvendt, enten dræber en Mængde Planter, eller gjør dem, som fremkomme, forkjælede.
- e) Hvad der efter Udsaaening med fri Haand ikke lader sig iværksætte, bliver i dette Tilfælde muligt; hvis Frøet nemlig formesdelst indtræffende langvarig Tørke, ikke vil spire, kan man med Forsigtighed ved Hjælp af en Vandkande gyde noget Vand paa Frøerillerne, hvorved Spirekraften forsøges.

Frøe er vel ikke overalt let at erholde. Dog kan i Almindelighed faaes enten Afsk, Ahorn, Agern, Birk, Røn, Hylb, Almefrøe, hvilket sidste bør faaes strax efterat det er faldet af i Juni Maaned.

For Mange falder det vanskeligt at faae Rønnebær til at groe, hvad enten de lægge dem i Jorden uden videre Forberedelse, eller de lade dem undergaae en Art Gjæring i Vand. Paa den simpleste og sikreste Maade faaer man dette Frø til at give gode Planter, naar man overlader Fug-

lens Omsorgen derfor. Enhver, der har nogle Træer i sin Have, kan være temmelig sikker paa at blive gjæstet af Kramsfugle Foraar og Efteraar. Er han nu ikke Eier af Rønnetræer, kan han dog fra et eller andet Sted faae en eller flere Skjæpper Rønnebær. Disse, hængte i Doner, skulle snart lokke Fuglene. Naar Jorden da, under de med Doner behængte Træer, graves, vil han om faa Aar i disse opgravede Steder finde en Mængde herlige Rønneplanter, fremkomne af det fra Fuglene tabte Frøe.

Naaletræstrøe kan der ikke gjøres Regning paa at erholde hos Private, i det ringeste ikke i betydelige Partier; men fra det Kongelige Rentekammer udbleveres gjerne gratis til dem, der ønske det og ville gjøre hensigtsmæssig Brug deraf. — Enhver, der ønsker sig det, kan og uden synderlig Besværlighed erholde Kirsebær- og Blomstene, Nødder, Kjerner af Æbler, Pærer ic. til at udsaae i Bede og siden plante ud. Stiklinger af Ribb, Stikkelsbær og Soelbær bør ligesledes anbringes paa passende Steder.

Nøiagtige Bestemmelser om, naar de Tidspuncter ville indtræffe, i hvilke man kan høste Frugter af et saadant Anlæg, kunne ikke gives, da de ere afhængige af Jordbund, Læ, Beliggenhed, Veirlig, den Omhu, der vises Træerne ic. Og at foreskrive, paa hvilken Maade Afbenyttelsen bør skee, anseer jeg — blot tilføiende den Bes

mærkning, at der fra Begyndelsen hugges vaersomt, lidet og efterhaanden — for overflødigt, da enhver Eier af et saaledes beplantet Stykke Jord vel veed at føre sig det til bedste Fordeel, eller i Mangel deraf kan, inden den Tid kommer, at han kan høste Frugter deraf, lære det.

Vil nu Eieren af et saadant Skov-Anlæg ikke gaae videre, har jeg udtalt. — Vil han derimod gjøre det større, kan han — uden derfor skolemæssig og slavisk at binde sig til de angivne Frø- og Træsarter — paa lignende Maade arbejde sig frem mod Osten.

I første Tilfælde vil jeg blot løseligen omtale den Afbenyttelse af den østre Halvdeel, jeg anseer for tjenlig. Kartofler ville her for det første sikkert være paa deres rette Sted. Derefter kunde Noget f. Ex. en Skjeppe Land anvendes til Kommen.

Saaening har i dette Tilfælde langt Fortrin for Udplantning. Det bør saaes i Riller eller Render i en Afstand af et Qvarteer fra hverandre. Ere Renderne tættere sammen, bære Planterne ikke saa meget Frø; ere de længere fra hverandre, saaer Ukrud let for megen Overhaand. I et Qvarteers Afstand qvæle Kommenplanterne, naar Jorden har den tilbørlige Frugtbarhed, alt Ukrud, og naar det første Aar undtages, er al Eugning uforuden, da de saa at sige luge sig selv. Hvor saa Potter Kommen, og hvor lidet Ureal der ud-

fordres til at afgive en Tønde Frøe, er saa bekendt, og ofte omtalt, at det ei behøver at gjentages her. Da imidlertid en Tønde Kommen betales med 10 til 14 Rbdlr., er Fordelen ved dens Dyrkning isinesaldende. Hvilke flere Sorter Gie-ren vil lægge Bind paa i denne østre Halvdeel f. Ex. grønt Foder, Hør, Sennop ic., beroer paa ham selv og Localiteten.

Hidtil er berørt hvorledes et Anlæg til Skovopælsning efter min Mening burde gjøres og indrettes; hvormange Dages Arbeide, samt hvormange Penge dertil udkræves; men hvorledes de sidste erholdes, er et Spørgsmaal, ved hvis Besvarelse man vel bør opholde sig lidet.

Saa Landmænd have Evne til selv at bekoste Hegnets Opførelse, og de fleste af dem, hvis Kaar sætte dem istand dertil, vilde neppe følge denne Anviisning, med mindre de havde seet den udført paa Marken.

Det Kongelige Landhuusholdnings-Selskab, opmærksomt paa ethvert gavnligt Foretagende, omhyggeligt for at fremme dets Udførelse, nidkjært i at gjøre dets Udbredelse saa almindelig over hele Landet, som mueligt, udsætter betydelige Understøttelser for at vække Eysten til Træplantning, for Anlæg af Planteskoler i skovløse Egne, der i det mindste maatte indeholde et Areal af 4 Skjæpper Land, og denne Understøttelse skal være i Forhold til Anlæggets Størrelse indtil 2 Tdr. Land.

Hvormeget sige Anlæg ville kunne gavne og forskjønne Landet, er let at tænke sig. Men ligesom det er afgjort, at jo større et Areal, der paa een Tid kan indtages, besaaes og beplantes, desto mere Fremgang tør man og gjøre Regning paa at den tilkommende Skov vil have; saaledes bør man og være forvisset om, at Det Kongelige Landhuusholdnings-Selskab ved de udlovede Belønninger for smaae Skovanlæg har tænkt, at disse ville have større til Følge. Hvor altsaa Anlæg i det Store ved Forbindelse af flere Sæse, ja maaskee flere Hundrede Tdr. Land lade sig iværksætte, og hvor flere af en eller anden Byes Eodseiere kunde formaaes til at udlægge saadanne samlede Strækninger, der vilde saadanne Anlæg være de ønskeligste, og disses Udførelse fortjente derfor kraftig Bistand fra det Offentliges Side. Neppe vil det feile, at betydelige Strækninger af Hedelodder — det er dog egentlig for Hedeegnene disse Linier ere udarbejdede — vilde kunne forenes, og især vilde det fortjene Dymærksomhed til saadant Brug at afbenytte Steder, hvor Naturen — den bedste Veileder — selv viser os paa Spor; hvor Jorden nemlig alt er bevoren med Træer, det være sig smaae eller store, saa eller mange.

Men førend man kan gjøre sig Haab om at denne Sag, hvis Iværksættelse saa længe har været ønsket, skulde faae synderlig Fremgang, maa der — troer jeg — sørges for Anlæg af Plan-

tefkoler i forskjellige Egne af Landet. Iylland, og især dets skovløse Strækninger, burde ikke savne saadanne.

Til at forestaae disses Anlæg og videre Behandling, mangler det paa de fleste Steder omkring i Landet ikke paa Folk, der baade have Villie og Sagkundskab, og for dem, der ere ubekjendte med slige Arbejder, tør jeg maaskee smigre mig med, at disse Blade kunne tjene til nogen Veiledning.

Der gives i de paa Skov fattige Egne mangen Proprietair, Præst og Bonde, som med Fornøielse overlader det dertil fornødne Stykke Jord af sin Eiendom uden Godtgjørelse; thi Sands — det tør jeg paastaae — for Skovopelskning er virkelig almindelig vækket; den mangler kun Bistand. — De Bekostninger, som en Lønde Lands Indhegning og Dyrkning vilde medtage, kan omtrentlig sees i det Foregaaende.

Frøe og Planter tør man sikkert haabe at det Kongelige Rentekammer og Landhuusholdnings-Selskab med sædvanlig Redebonhed og Opofrelse vilde foranstalte frit udliveredede.

Var Landet først paa forskjellige Steder i Besiddelse af Planteskoler, hvorfra der i en ikke altfor stor Afstand kunde faaes Træer omsonst eller for en ringe Betaling, vilde Lysthavende snart indfinde sig i Mængde, for at afbenytte dem.

Derved var allerede meget vundet, ja derved var endog banet Vej for hine større Anlæg. Man

turde da vel nære det glade Haab, at flere af Jyl-lands vide, uoverskuelige Hedestrækninger, hvis faa frugtbare Næringsdele den næsten hele Aaret igjennem florerende Lyng nu udtærer, i dens Sted ville komme til at afgive nyttige Træer.

Hvilken Rigdomsfylde vilde derved ikke tilflyde Landet? Hvor mangfoldige Erhvervskilder vilde ikke derved aabnes? Hvor mange Summer kunde ikke da komme Landets egne Børn tilgode, som nu anvendes andre Steder til Producter, vi selv kunne frembringe? Hvor meget vilde ikke Climatet vorde mildere og mere frugtbringende ved Skovenes Beskyttelse?

Dog — Erkjendelsen af de veldædige Virkninger, som Skoves Anbringelse paa Heberne vilde, Kunde og maatte yde, er udbredt og indsees ligefra Folkets vise, kjærlige Fader — Tronens høie Besiddere — indtil den ringeste Hedebonde. — Meget er gjort til denne Sags Fremme, paa hvis Vigtighed den almindelige Opmærksomhed ikke noksom kan vækkes, meget er paatænkt, og vil efterhaanden komme i Udøvelse, men Meget staaer tilbage. — Sid disse faa, disse svagt udtalte, men hjertelig meente Linier maatte værdiges lidet Bifald, og saaledes bidrage til at fremme Noget af dette Meget.

Skreven i Mai 1827.

Jens Bang,

Skovrider ved de Kongelige Skovantæg paa Alheden.